

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Gebiedsontwikkeling Havikerwaard- Zuid, gemeente Rheden

Advies over reikwijdte en detailniveau
van het milieueffectrapport

27 september 2012 / rapportnummer 2689-28

1. Hoofdpunten van het MER

Zandexploitatie Maatschappij (ZEM) “de Havikerwaard” b.v. heeft het voornemen om de Havikerwaard-Zuid te ontwikkelen. Deze gebiedsontwikkeling bestaat voornamelijk uit zandwinning, realisatie van een nevengeul en natuur- en landschapsontwikkeling. Voor dit initiatief is onder meer een nieuw bestemmingsplan van de gemeente Rheden en een ontgrondingsvergunning van de provincie Gelderland nodig. Voor de besluitvorming wordt de gecombineerde plan-/project-m.e.r.-procedure doorlopen. De provincie Gelderland treedt op als coördinerend bevoegd gezag in deze procedure.

De Commissie voor de m.e.r. (hierna ‘de Commissie’)¹ beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- Inzicht in de samenhang en onderlinge afhankelijkheid tussen het project Havikerwaard-Zuid en (overige onderdelen van) de ontwikkelingsvisie Havikerpoort.
- Concretisering en prioritering van de doelstellingen van het voornemen, zodanig dat alternatieven/varianten op grond van deze doelstellingen getoetst kunnen worden.
- Onderbouwing van de afbakening van alternatieven op grond van de doelstellingen van het voornemen en de relevante randvoorwaarden. De Commissie beveelt aan om naast het “basisalternatief” een alternatief uit te werken met de natuurdoelen als vertrekpunt.
- Een Passende beoordeling waaruit blijkt of aantasting van natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel uitgesloten kan worden.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling vormen van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie bouwt in haar advies voort op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau Gebiedsontwikkeling Havikerwaard Zuid d.d. 15 mei 2012 (verder Notitie R&D).

2. Achtergrond en doelstellingen

2.1 Visie Havikerpoort en project Havikerwaard-Zuid

Het voornemen vormt een uitwerking van een deel van het gebied waarvoor in de periode 2004–2006 de Ontwikkelingsvisie Havikerpoort is opgesteld, in overleg met diverse belang-

¹ De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder ‘Advisering’ of door in het zoekvak het projectnummer in te geven.

hebbende partijen. Zowel bij de ontwikkeling van deze gebiedsvisie als de uitwerking van het project Havikerwaard–Zuid is een ontwerpproces doorlopen, waarin belangen zijn afgewogen en keuzes zijn gemaakt. Daarmee is de ruimte voor alternatievenontwikkeling voor het voornemen op hoofdlijnen bepaald.

Geef in het MER aan hoe het project Havikerwaard–Zuid past binnen de ontwikkelingsvisie voor de Havikerpoort (figuur 2.1 in de notitie R&D). Ga daarbij in op:

- de doelstellingen en achtergronden (knelpunten, ambities) van de ontwikkelingsvisie;
- de samenhang en onderlinge afhankelijkheid tussen het project Havikerwaard–Zuid en andere deeluitwerkingen van de visie, in het bijzonder op de thema's hydrologie, natuur en landschap;
- de betrokken partijen bij de totstandkoming van het basisplan voor de Havikerwaard–Zuid;
- de gemaakte keuzes in het basisplan voor de Havikerwaard–Zuid en de daarbij gehanteerde criteria, met speciale aandacht voor de rol van het belang van natuur en milieuopecten daarbij;
- mogelijke kansen of belemmeringen die het voornemen met zich mee brengt voor de verdere uitwerking van de ontwikkelingsvisie of voor andere (toekomstige) ontwikkelingen;
- de wijze waarop omgegaan wordt met parallel lopende processen, zoals de GGOR–studie Havikerwaard.

2.2 Doelstellingen en beleidskader

De doelstellingen van het voornemen komen gedeeltelijk voort uit de Ontwikkelingsvisie Havikerpoort. Maak in het MER inzichtelijk in hoeverre het voornemen tegemoet komt aan de doelstellingen van de visie en van welke factoren en/of ingrepen het behalen daarvan verder afhankelijk is.

In de notitie R&D is op hoofdlijnen inzicht gegeven in de doelstellingen van het voornemen. Voor het MER adviseert de Commissie de doelen van het project verder te expliciteren, kwantificeren en prioriteren. Dit is van belang voor het beoordelen van de alternatieven en varianten op 'doelbereik'. Daarbij heeft de Commissie de volgende aandachtspunten:

- Rivierkunde: Op het plangebied is geen taakstelling van toepassing, maar het voornemen kan wel een bijdrage leveren aan de mogelijke toekomstige behoefte aan rivierverruiming. Motiveer in het MER waarom en onder welke voorwaarden het voornemen gezien kan worden als no–regret maatregel.
- Landschap: Geef in het MER een nadere onderbouwing van de in de notitie R&D opgenomen doelstellingen "algemene kwaliteitsverbetering van natuur en landschap" en "landschapsontwikkeling en structuurversterking". Ga daarbij uit van een analyse van de bestaande situatie. Maak duidelijk welke landschapskwaliteit en structuur voor de Havikerwaard worden nagestreefd. Ga tevens in op het verband met het (provinciaal) beleid ten aanzien van het Nationaal Landschap Veluwe en het IJssellandschap.
- Natuurontwikkeling: Geef aan welke natuurdoelen worden nagestreefd in het plangebied en hoe dit past in het totaalconcept voor de Havikerpoort. Leg tevens de relatie met instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000–gebied Uiterwaarden IJssel, de provinciale SED–waterfuncties en de rol/waarde van het gebied binnen de Ecologische

Hoofdstructuur. In het laatste geval gaat het in het bijzonder om de verbinding van de Veluwe met andere kerngebieden en natuurontwikkelingsgebieden in de EHS.

- Recreatie: Geef aan welke vormen van recreatie in het plan- en studiegebied worden nastreefd en op welke manier deze worden gefaciliteerd.
- Zandwinning en nuttige toepassing: Motiveer de zandwinning op grond van de behoefte aan (industrie)zand en ga daarbij in op het ontgrondingsbeleid. Geef inzicht in het aanbod van niet-vermarktbaar grond die in aanmerking komt voor berging binnen het plan-gebied.
- Instandhouding Landgoed Middachten: Geef aan op welke manier en in welke mate het voornemen moet bijdragen aan de instandhouding van het landgoed.

Geef in het MER aan welke wet- en regelgeving en welk beleid relevant is voor het voornemen en geef aan welke randvoorwaarden hieruit voortkomen voor het voornemen. Ga daarbij in ieder geval in op:

- Natuurbeschermingswet 1998 en (ontwerp) beheerplannen Natura 2000-gebieden
- Kaderrichtlijn Water en de uitwerking daarvan in (stroomgebied)beheerplannen
- Ontgrondingsbeleid en ontgrondingsverordening van de provincie Gelderland
- Provinciaal beleid ten aanzien van de Ecologische Hoofdstructuur
- Deltaprogramma – deelprogramma rivieren
- Besluit Bodemkwaliteit en Circulaire herinrichting van diepe plassen

Motiveer in het MER hoe vanuit bovengenoemde doelstellingen en randvoorwaarden het 'basisplan' voor de Havikerwaard-Zuid tot stand is gekomen, welke keuzes zijn gemaakt, hoe 'hard' deze keuzes zijn en welke belangen daarbij zijn afgewogen. Zie verder § 3.2 van dit advies.

3. Voorgenomen activiteit en varianten

3.1 Beschrijving van het voornemen

Het voornemen bestaat uit verschillende onderdelen, waaronder zandwinning, verondieping van plassen en herinrichting van het plangebied. Geef in het MER een nadere, zoveel mogelijk kwantitatieve, beschrijving van de verschillende onderdelen van het voornemen en maak gebruik van kaartmateriaal en visualisaties om de aard en omvang van de ingrepen te illustreren. Maak alleen waar relevant onderscheid tussen alternatieven/varianten voor het voornemen.

Geef in het MER aan:

- de dimensies van de vergravingen aan de hand van dwars- en lengteprofielen;
- op welke wijze de ontgravings-, verwerkings- en bergingswerkzaamheden worden uitgevoerd in plaats en tijd. Geef aan op welke wijze het depot wordt gevuld en waar zo nodig weerstands biedend materiaal wordt aangebracht;
- de grondstromen van vermarktbaar en niet-vermarktbaar materiaal (herkomst, bestemming, tussentijdse opslag). Onderbouw dat er op de juiste momenten voldoende niet-vermarktbaar materiaal beschikbaar is, waarvan de berging kan worden gezien als nutti-

ge toepassing volgens het Besluit Bodemkwaliteit (Bbk)². Geef aan wat de consequenties zijn (in tijd, ruimte en doelen) bij stagnatie van afvoer van vermarktbaar materiaal (vanwege behoeftedaling);

- tijdsplanning en fasering van de verschillende onderdelen van de uitvoering en risico's op vertraging;
- welke tijdelijke en/of permanente depots (locatie, dimensies, te bergen materiaal) worden ingericht;
- welke maatregelen worden voorzien om nadelige effecten van de winning te beperken;³
- welke maatregelen mogelijk en nodig zijn om tijdens en na de werkzaamheden ongewenste effecten tegen te gaan voor grond- en oppervlaktewater, zoals grondwaterstanddaling, vernatting, verdroging of verontreiniging;
- of (langzaam) verkeersroutes tijdelijk of definitief moeten worden aangepast;
- wanneer en hoe de verschillende deelgebieden van het terrein na de werkzaamheden worden opgeleverd. Geef de ligging van geulen en eilanden, de maaiveldhoogten en watterdiepte;
- een beschrijving van de te verwachten (natuur)ontwikkeling tijdens de periode van winning en herinrichting en het na te streven eindbeeld van terrein- en habitattypen.

Geef in het MER een beschrijving van het plangebied en een groter studiegebied, waarin bebouwing en natuurgebieden opgenomen zijn. Gebruik hierbij herkenbaar en overzichtelijk kaartmateriaal, waarin tenminste alle beschermde natuurgebieden en geluidgevoelige bestemmingen binnen het studiegebied worden aangegeven. Geef ook helder de afstanden hiervan tot het plangebied aan.

3.2 Alternatieven en varianten

De notitie R&D gaat uit van een "basialternatief" en enkele varianten, die bedoeld zijn om het voornemen vanuit verschillende invalshoeken te optimaliseren. Voor een transparante besluitvorming én vanuit wet- en regelgeving⁴ is het van belang om in het MER goed te onderbouwen welke keuzes zijn gemaakt en waarom andere oplossingsrichtingen buiten beschouwing gelaten kunnen worden (zie ook § 2.1 van dit advies).

Het basialternatief is tot stand gekomen op basis van een dynamisch ontwerpproces, waarbij diverse belanghebbende partijen betrokken zijn geweest. Hoewel dit een logisch en belangrijk proces is bestaat de kans dat hierbij bepaalde belangen in meer of mindere mate buiten beeld zijn geraakt. De Commissie heeft de indruk dat wanneer de natuurdoelen voor de Havikerwaard-Zuid als vertrekpunt van het voornemen zouden worden genomen dit tot andere ontwerpkeuzes had geleid.

² Sinds 2008 is het Besluit bodemkwaliteit (Bbk) van kracht. Dit besluit regelt het omgaan met grond en bagger. Met de inwerkingtreding van het Bbk hoeft het bergen van grond niet langer per definitie gezien te worden als het realiseren van een stortplaats. Als voldaan wordt aan de randvoorwaarden van een nuttige toepassing uit het Bbk en als voldaan wordt aan de kwaliteitseisen van het Bbk kan de toepassing onder het regime van dit Bbk gerealiseerd worden. Er is dan geen Wm-vergunning meer nodig voor "het storten van afvalstoffen". Mocht echter blijken dat niet aan de eisen van het Bbk kan worden voldaan, dan valt de toepassing alsnog onder het stortplaatsregime.

³ Bij toepassing van mitigerende maatregelen brongerichte maatregelen de voorkeur.

⁴ Hierbij is vooral de Natuurbeschermingswet 1998 van belang, vanwege eventuele aantasting van natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden. Zie verder § 4.4. van dit advies.

Gezien de waarde en status van het plangebied ten aanzien van natuur (Natura 2000, Ecologische Hoofdstructuur) beveelt de Commissie aan om in het MER naast het basisalternatief een alternatief te ontwikkelen met optimalisatie van de natuurdoelen (met name de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied) als uitgangspunt. Daarbij kan gedacht worden aan het ontzien dan wel optimaliseren van bestaande natuurwaarden (bijvoorbeeld het Rampenfondsbos)⁵, een andere verdeling van habitats binnen het plangebied (bijvoorbeeld meer aaneengesloten bos of meer halfnatuurlijke graslanden), dan wel een inrichting die anticipeert op een zo gering mogelijke beheerinspanning ter realisering van de natuurdoelen.

3.3 Referentie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven/varianten wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten. Motiveer waarom ontwikkelingen gezien worden als huidige situatie, autonome ontwikkeling of onderdeel van het voornemen.

4. Milieugevolgen

4.1 Algemeen

Bij het beschrijven van de milieugevolgen kan gebruik worden gemaakt van eerder verricht onderzoek door de uitkomsten ervan in het MER op te nemen of samen te vatten met expliciete verwijzing naar de betreffende rapporten.

Motiveer in het MER de keuze voor de beoordelingscriteria en geef aan op basis van welke indicatoren en volgens welke methodiek (kwalitatief, kwantitatief) de effecten worden bepaald en beoordeeld. Ga ook in op de onzekerheden in deze bepalingen.⁶ Vertaal dit zo mogelijk in een bandbreedte voor de genoemde gevolgen en geef aan wat dit betekent voor de besluitvorming.

⁵ In een van de ingediende zienswijzen wordt speciale aandacht gevraagd voor onder andere de natuurwaarden van dit bosgebiedje.

⁶ Onderscheid daarbij onzekerheden in de kwaliteit van de gegevens (bron, ouderdom, betrouwbaarheid, e.d.) en in de gehanteerde rekenregels/-modellen (afleiding en bandbreedte van kritische parameterwaarden, modelkalibratie, e.d.)

4.2 Bodem

Houdt bij de beschrijving van het voornemen en de effecten daarvan rekening met de aspecten die op grond van de Circulaire herinrichting van diepe plassen in een inrichtingsplan opgenomen dienen te worden.

Besteed ook aandacht aan de aanwezigheid van nutriënten in de toe te passen grond en de manier waarop daarmee wordt omgegaan, gezien mogelijke consequenties voor de waterkwaliteit (zie ook § 4.3).

4.3 Water

Rivierkunde

Werk dit aspect uit conform de notitie R&D.

Geohydrologie

In de notitie R&D wordt ingegaan op de te hanteren toetsingscriteria en de wijze waarop de effecten worden bepaald en beoordeeld. Voor het in beeld brengen van de effecten op het grondwatersysteem wordt AMIGO gebruikt. De Commissie wijst er op dat dit een (boven)regionaal model is en niet direct geschikt voor de effectberekening van relatief kleinschalige ingrepen.

Geconstateerd wordt dat het hydro-ecologisch systeem in belangrijke mate de randvoorwaarden voor de aanwezige natuurwaarden bepaalt en ook de kansen van nieuw te ontwikkelen natuur. De Commissie beveelt daarom aan om een ecohydrologische systeemanalyse uit te voeren, waarin de interacties tussen het bodem-watersysteem, de standplaatsfactoren en de natuurwaarden worden beschreven. Geef daarbij aan op welke wijze deze interacties versterkt of juist verstoord worden door de nieuwe inrichting en welke mitigerende maatregelen daar bij horen.

Waterkwaliteit

Ook de waterkwaliteit is een belangrijke randvoorwaarde voor het behalen van de natuurdoelen. Het verondiepen van de plassen met voedselrijk (rijk aan nutriënten) materiaal brengt het risico van algengroei met zich mee, vooral in stilstaand water. Geef in het MER een beschouwing ten aanzien van de risico's van het voornemen voor de (ecologische) waterkwaliteit en de eventuele maatregelen die nodig zijn om een goede (ecologische) waterkwaliteit te waarborgen.

Breng in beeld welke invloed de nieuwe inrichting heeft op de KRW-beoordeling van de IJssel. Het verdient aanbeveling om de nieuwe plassen te toetsen overeenkomstig het meest voor de hand liggende watertype.

4.4 Natuur

Algemeen

Geef in het MER aan welke kenmerkende habitats en soorten aanwezig zijn in het studiegebied. Betrek daarin niet alleen de beschermde habitats, planten en dieren maar alle relevante

terreintypen en soorten, waaronder de verspreiding van kwelindicatoren en Rode Lijstsoorten. De effectbeschrijving dient gebaseerd te zijn op actuele gegevens omtrent het voorkomen en de verspreiding van genoemde waarden en te worden afgezet tegen de autonome ontwikkeling van de natuur in het gebied.

Ga daarna in op de ingreep-effectrelatie tussen het voornemen en de in het studiegebied aanwezige natuurwaarden. Geef aan voor welke dieren en planten aanzienlijke gevolgen te verwachten zijn, wat de aard van de gevolgen⁷ is en wat deze gevolgen voor de populaties betekenen. Relevant is daarbij aan te geven wat de invloed van de ontzanding is op de ligging en omvang van grondwaterstromen en kwelvensters, en in hoeverre dit doorwerkt op de aanwezige kwelafhankelijke vegetaties in de gehele Havikerwaard, of op de potenties om deze te ontwikkelen. Bij de effectbeschrijving zijn verder de gevolgen voor de bestaande bosvegetaties van belang (met name voor het Rampenfondsbos).

Beschrijf mitigerende en/of compenserende maatregelen die eventuele aantasting kunnen beperken of voorkomen, met speciale aandacht voor de (langdurige) realisatiefase.

Breng daarnaast de positieve effecten van de voorgenomen natuurontwikkeling in beeld, in termen van te verwachten habitats en soorten, tijdens de verschillende fasen van realisatie en in de eindsituatie.

Gebiedsbescherming

Beschrijf de mogelijke invloed van het voornemen op beschermde natuurgebieden, zoals Natura 2000-gebieden en de Ecologische hoofdstructuur (EHS). Maak onderscheid tussen de verschillende gebieden en geef hiervan de status aan. Geef per gebied de begrenzingen van het gebied aan op kaart, inclusief een duidelijk beeld van de ligging van het plangebied ten opzichte van de beschermde gebieden.

Natura 2000-gebieden

Geef voor het Natura 2000-gebied Uiterwaarden IJssel:

- de instandhoudingsdoelstellingen voor de verschillende soorten en habitats en of sprake is van een behoud- of verbeterdoelstelling;
- de actuele en verwachte oppervlakte en kwaliteit van habitattypen en leefgebieden voor soorten;
- de actuele en verwachte populatieomvang van soorten aan de hand van meerjarige trends.

Onderzoek of er gevolgen voor het Natura 2000-gebied zijn. Uit de notitie R&D volgt dat een Passende beoordeling zal worden opgesteld. Onderzoek in de Passende beoordeling of de zekerheid kan worden verkregen dat het project de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aantast. Uit de wetgeving volgt dat een project of plan alleen doorgang kan vinden als de zekerheid wordt verkregen dat de natuurlijke kenmerken niet worden aangetast, of de zoge-

⁷ Geef aan of het bijvoorbeeld gaat om vernietiging van leefgebied door ruimtebeslag, verstoring door licht en geluid, verdroging of vernatting door verandering van de waterhuishouding, versnippering door doorsnijdingen of barrièrewerking of vermesting en verzuring door deposities van stikstof.

naamde ADC-toets⁸ met succes wordt doorlopen. In de Passende beoordeling dient specifiek (kwantitatief) aandacht te worden geschonken aan de beschikbaarheid van ganzenfoeragegebied, zowel gedurende de realisatie als in de eindfase. Daarbij is ook cumulatie met andere projecten in het rivierengebied relevant. Gezien de nabijheid van voedselarme habitats op de Veluwe verdient het aanbeveling ook kwantitatief aandacht te besteden aan eventuele toename van stikstofdepositie.

Ecologische hoofdstructuur

Beschrijf voor de EHS-gebieden in en rond het plangebied de daarvoor geldende 'wezenlijke kenmerken en waarden'. Onderzoek welke gevolgen het initiatief voor deze actuele en potentiële kenmerken en waarden heeft. Voor de EHS geldt volgens de Nota Ruimte een 'nee-tenzij' regime. Geef aan hoe het 'nee-tenzij' regime provinciaal is uitgewerkt en of het voor-nemen hierin past.

De visie Havikerpoort richt zich in belangrijke mate op de verbinding voor grofwild van Veluwe en het lager gelegen rivierengebied en, op een hoger schaalniveau, de verbinding richting grote natuurgebieden in het oosten. Geef aan hoe het initiatief hieraan kan bijdragen.

Soortenbescherming

Beschrijf welke door de Flora- en faunawet beschermde soorten te verwachten zijn in het plangebied, waar zij voorkomen en welk beschermingsregime voor de betreffende soort geldt.⁹ Ga in op de mogelijke gevolgen van het voornemen voor deze beschermde soorten en bepaal of verbodsbepalingen overtreden kunnen worden, zoals het verbod op het verstoren van een vaste rust- of verblijfplaats (inclusief jaarrond beschermde soorten). Geef indien verbodsbepalingen overtreden kunnen worden aan welke invloed dit heeft op de staat van instandhouding van de betreffende soort.

4.5 Landschap en cultuurhistorie

Het plangebied maakt deel uit van de Havikerwaard, een betrekkelijk gaaf en gevarieerd deel van het IJsseldal. Rivierwerking en kwel vanuit het Veluwemassief hebben de grondslag gelegd voor dit landschap. Nog altijd weerspiegelt het landschap die natuurlijke processen, ook omdat mensen er op inspeelden met kavelgrenzen, wegen en vestigingsplaatsen die nog altijd bestaan. Dit heeft geleid tot herkenbare verbanden tussen de elementen waaruit het landschap is opgebouwd en tot een ruimtelijk beeld dat eigen is aan het gebied. De boerderijen op 'pollen' zijn kenmerkend voor gebieden met incidentele overstromingen.

Paragraaf 2.5 van de notitie R&D kondigt aan dat de huidige landschappelijke situatie in het MER zal worden beschreven. Het verdient aanbeveling daarbij de relevante landschapsvor-

⁸ Dit houdt op grond van art. 19g en 19h van de Natuurbeschermingswet 1998 respectievelijk in:

- A: zijn er Alternatieve oplossingen voor een project of handeling? inclusief locatiealternatieven.
- D: zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?
- C: welke Compenserende maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft?

⁹ Op grond van de Flora- en faunawet en de daarop gebaseerde algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen bestaan er vier verschillende beschermingsregimes. Welk regime van toepassing is, is afhankelijk van de groep waartoe de soort behoort. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende categorieën: tabel 1 (algemene soorten), tabel 2 (overige soorten), tabel 3 (Bijlage IV Habitatrichtlijn- / bijlage 1 AMVB-soorten) en vogels.

mende factoren, zoals hydrologie, bodem, geomorfologie, (historisch) grondgebruik en bewoningsgeschiedenis zowel afzonderlijk als in onderlinge samenhang te beschouwen, ook met het oog op de effectbeschrijving (dat kan bijvoorbeeld met behulp van het zogeheten rangordemodel¹⁰). Kaartbeelden zijn daarbij onmisbaar voor een goede informatieoverdracht. Verbanden tussen de verschillende aspecten en de resulterende verschijningsvorm van het landschap kunnen worden beschreven en gevisualiseerd. De landschappelijke en cultuurhistorische structuren, patronen en elementen die dat oplevert, dienen gewaardeerd te worden op kenmerkendheid, zeldzaamheid, gaafheid en vervangbaarheid. Dominante kenmerken moeten in ieder geval in de effectbeschrijving terug komen.

Aanbevolen wordt met het oog op de waardering uit te gaan van een ruime begrenzing van het studiegebied, zodat relaties met een bredere omgeving een rol kunnen spelen in de waardering.

Archeologie

In de notitie R&D wordt aangekondigd dat effecten op archeologische waarden door middel van bureauonderzoek in beeld worden gebracht. Wanneer uit bureauonderzoek blijkt dat er mogelijk archeologische vindplaatsen aanwezig zijn, dan dient door veldonderzoek te worden vastgesteld of dit inderdaad zo is. Uit het MER moet blijken wat de omvang en begrenzing van eventuele archeologische vindplaatsen is en of deze behoudenswaardig zijn.¹¹

4.6 Effecten tijdens de uitvoering

Werk de milieuaspecten die relevant zijn voor de realisatiefase (vooral verkeer, geluid, luchtkwaliteit) uit conform de werkwijze die in de notitie R&D beschreven is. Indien uit de effectbeoordeling knelpunten naar voren komen dient in het MER te worden beschreven welke maatregelen beschikbaar zijn om negatieve effecten te voorkomen of te beperken.

5. Overige aspecten

5.1 Vergelijking en beoordeling van varianten

De milieueffecten van de varianten moeten onderling én met de referentiesituatie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de aard en mate waarin de varianten andere effecten veroorzaken. Vergelijk bij voorkeur op grond van eenduidige en waar mogelijk kwantificeerbare toetsingscriteria en betrek daarbij de doelstellingen van het voorplan en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid.

¹⁰ Met het rangordemodel kan het landschap gezien worden als resultante van factoren op verschillende opeenvolgende niveaus: klimaat-gesteente-reliëf-hydrologie-bodem-vegetatie-fauna-mens. Door via dit model het landschap te beschrijven en naderhand te bekijken op welke niveaus een voorgenomen activiteit ingrijpt en effect heeft, kan het studiegebied goed worden afgebakend en de analyse van effecten goed worden gestructureerd.

¹¹ Hiertoe dienen voor het MER de onderzoeksstappen 'bureauonderzoek', 'inventariserend veldonderzoek karterende fase' en 'inventariserend veldonderzoek waarderende fase' te worden doorlopen, voorzover de resultaten van de voorafgaande onderzoeksstap hier aanleiding toe geven.

5.2 Leemten in milieu-informatie

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten onvoldoende informatie kan worden opgenomen door gebrek aan gegevens. Spits dit toe op milieuaspecten die in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen, zodat de consequenties van het tekort beoordeeld kunnen worden. Geef ook aan of dat wat ontbreekt op korte termijn kan worden ingevuld.

5.3 Onzekerheden en evaluatieprogramma

Houd bij de vergelijking van de varianten en bij de toetsing van de varianten aan (project-)doelen en wettelijke grenswaarden expliciet rekening met de onzekerheden in effectbepalingen, mede gezien de lange uitvoeringstermijn die aan de orde is.¹² Geef daarvoor in het MER inzicht in:¹³

- de waarschijnlijkheid dat effecten optreden, d.w.z. het realiteitsgehalte van de verschillende effectscenario's (best-case en worst-case);
- het belang van de onzekerheden in effectbepalingen voor de significantie van verschillen tussen varianten, en daarmee voor de vergelijking van varianten;
- op welke wijze en wanneer na realisering van het initiatief de daadwerkelijke effecten geëvalueerd worden en welke maatregelen 'achter de hand' beschikbaar zijn als (project)doelen en/of grenswaarden in de praktijk niet gehaald worden.

5.4 Vorm en presentatie

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten – mede aan de hand van goed kaart- en beeldmateriaal – de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de voorgenomen activiteit en de varianten daarvoor;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de varianten, de onzekerheden en leemten in kennis die daarbij aan de orde zijn;
- de vergelijking van de varianten en de argumenten voor de selectie van het voorkeursalternatief.

Voor het MER zelf is van belang dat:

- het MER zo beknopt mogelijk is, onder andere door achtergrondgegevens niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst zijn opgenomen;
- recent, goed leesbaar kaartmateriaal is gebruikt, met duidelijke legenda.

¹² Effectbepalingen voor de toekomst zijn inherent onzeker. Het zijn veelal de best mogelijke benaderingen op basis van in de praktijk ontwikkelde en getoetste modellen. De onzekerheden in de uitkomsten van modellen moeten wel worden onderkend. Schijnzekerheden leveren immers ondoelmatige keuzes en maatregelen op. Effecten kunnen in werkelijkheid meevallen, dan zijn te veel maatregelen getroffen. Effecten kunnen tegenvallen, dan zijn te weinig maatregelen genomen.

¹³ Een factsheet op de website van de Commissie bevat meer informatie over het omgaan met onzekerheden in MER. (http://docs1.eia.nl/mer/diversen/factsheet_19_omgaan_met_onzekerheden_in_mer_webversie.pdf)

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau MER

Initiatiefnemer: Zand Exploitatie Maatschappij "De Havikerwaard B.V."

Bevoegd gezag: Gedeputeerde staten provincie Gelderland (coördinerend) en de gemeente Rheden

Besluiten: Vaststellen van het bestemmingsplan (gemeente Rheden) en vergunning Ontgrondingenwet (provincie Gelderland)

Categorie Besluit m.e.r.: C16.1
plan-m.e.r. vanwege passende beoordeling

Activiteit: Zandwinning, realisatie van een nevengeul en natuur- en landschapsontwikkeling in de Havikerwaard-Zuid, gemeente Rheden.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure: 9 juli 2012

ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 12 juli 2012 t/m 22 augustus 2012

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 9 juli 2012

advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 27 september 2012

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ir. D.A. Boogert

mr. F.W.R. Evers (voorzitter)

drs. P.J. Jongejans (werkgroepsecretaris)

drs. F. Wijnants

ir. Th.G.J. Witjes

ing. E. Wymenga

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie heeft de hierna genoemde informatie van het bevoegde gezag ontvangen. Deze informatie vormt het uitgangspunt van haar advies. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de Commissie een locatiebezoek afgelegd.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advies:

- Notitie Reikwijdte en Detailniveau Gebiedsontwikkeling Havikerwaard Zuid, definitief, Grontmij Nederland B.V., 15 mei 2012.

De Commissie heeft geen zienswijzen of adviezen via bevoegd gezag ontvangen.

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport Gebiedsontwikkeling Havikerwaard-Zuid, gemeente Rheden

ISBN: 978-90-421-3600-7

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

